

Jordbruksutskottets betänkande

1981/82:23

om djurskydd

Motioner

I motion 1981/82:437 av Mårten Werner (m) yrkas att riksdagen hemställer att regeringen vidtar åtgärder för att vidga de etiska nämndernas kompetensområde till att omfatta jämväl kontroll vid inrättande av s. k. djurfabriker.

I motion 1981/82:1430 av Anders Gernandt (c) yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller om åtgärder ledande till att samtliga planerade djurförsök skall förhandsprövas av de djurförsöksetiska nämnderna.

I motion 1981/82:1431 av Anders Gernandt (c) yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller om snara åtgärder för att tillgodose det berättigade lagskyddet för alla djur.

I motion 1981/82:1432 av Ann-Cathrine Haglund m. fl. (m) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring av 17 § djurskyddslagen så att beslut om slutligt omhändertagande kan meddelas utan att ägaren tidigare fått tillsägelse om rättelse i fall när det är uppenbart att tillsägelse skulle vara gagnlös eller när ägaren inte kan påträffas.

I motion 1981/82:1459 av Mårten Werner (m) yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om sådan ändring av Lag om djurskydd att i fall där djurinnehavaren är missbrukare av alkohol eller narkotika tillsynsmyndighet medges beslagta djuret.

Hearing

Representanter för lantbruksstyrelsen, Stockholms polisdistrikt, Stockholms miljö- och hälsovårdsförvaltning samt Sveriges djurskyddsföreningars riksförbund har inför utskottet lämnat synpunkter på motionerna 1432 och 1459.

Utskottet

Utskottet behandlar i detta betänkande några motioner som berör de djurförsöksetiska nämndernas verksamhet, bekämpningen av vissa skadedjur samt djurskyddslagens regler om omhändertagande av djur som vanvårdas.

De djurförsöksetiska nämndernas verksamhet. I motion 437 görs vissa jämförelser mellan å ena sidan försöksdjurens situation, å andra sidan förhållandena för djur inom animalieproduktionen, särskilt i vad avser de s. k. djurfabriker. Genom den utveckling som skett inom t. ex. svin- och broilerproduktionen kan förhållandena för dessa djur enligt motionen framstå som lika plågsamma som för försöksdjuren. Av den anledningen synes det rimligt att också etableringar av djurfabriker prövas av de etiska nämnderna. Hälsovårdsnämndernas tillsyn är enligt motionären av olika anledningar inte tillräcklig. Motionären föreslår att de etiska nämndernas kompetens utvidgas till att omfatta kontroll vid inrättande av s. k. djurfabriker.

Utskottet erinrar om att de etiska nämnderna inrättades med uppgift att pröva användningen av djur för vetenskaplig forskning eller undervisning, sjukdomsdiagnos, framställning av läkemedel eller annat härmed jämförbart ändamål. Nämndernas sammansättning och funktion liksom inriktningen av deras verksamhet har anpassats i enlighet härmed. F. n. finns en etisk nämnd i var och en av de sex högskoleregionerna i landet. Närmare bestämmelser i ämnet finns dels i förordningen (1979:286) om användning av djur för vetenskapligt ändamål m. m., dels i lantbruksstyrelsens kungörelse (LSFS 1981:20) med föreskrifter om de djurförsöksetiska nämnderna m. m.

I fråga om tillsynen över animalieproduktionen är denna främst inriktad på sambandet mellan stallmiljö och djurskydd. Med stöd av djurstallkungörelsen (1973:270) görs sålunda en förprovning från miljö- och djurskyddssynpunkt av nybyggnad och väsentlig om- och tillbyggnad av djurstallar. Fråga om godkännande av djurstall från djurskyddssynpunkt prövas av lantbruksnämnden, som därvid skall inhämta yttrande från veterinär med särskild sakkunskap i detta avseende. Den allmänna tillsynen över djurens vård och behandling utövas av hälsovårdsnämnden. Vid tillsynen medverkar bl. a. veterinärmedicinsk expertis.

Utskottet anser med hänsyn bl. a. till vad nu anförts att motionärens förslag om vidgning av de etiska nämndernas kompetensområde är mindre lämpligt och avstyrker därför motion 437.

I motion 1430 hemställs om åtgärder ledande till att samtliga planerade djurförsök förhandsprövas av de etiska nämnderna. Enligt motionären har det visat sig att många djurförsök som i dag inte omfattas av föreskriven anmälningsplikt kan vara så påfrestande för djuren att en etisk prövning varit motiverad. Som exempel anförs långvariga experiment med droger och deras inverkan på djurs beteende, matning med cancerframkallande medel, m. m.

Som utskottet anförde vid behandlingen av en liknande motion hösten 1981 (JoU 1981/82:3) har de olika typerna av djurförsök klassificerats av lantbruksstyrelsen och sammanställts i en bilaga till styrelsens kungörelse

med föreskrifter om de djurförsöksetiska nämnderna. Bilagan innehåller en förteckning över fem olika åtgärdsgrupper med tillhörande exempel-samling. I grupperna 1 och 2 har inordnats försök utan ingrepp och försök med ingrepp av föga smärtsam karaktär. I de övriga grupperna har inordnats försök som i stigande grad innebär risk för att djuret skall försöras lidande.

Försök i grupperna 1 och 2 behöver ej tas upp till etisk prövning men skall av försöksledaren, innan de påbörjas, anmälas till nämndens sekretariat på fastställd blankett. Beträffande försök som inordnats i grupperna 3—5 skall försöksledaren ansöka om etisk prövning på fastställd blankett.

Utskottet vill tillägga att centrala försöksdjursnämnden och lantbruksstyrelsen gjort en utvärdering av de etiska nämndernas verksamhet. I anslutning härtill har förts fram ett förslag att avskaffa åtgärdsgrupperingen och i stället med mera allmänt hållna kriterier föreskriva i vilka fall etisk prövning skall ske. Utskottet, som f. ö. vill framhålla att hithörande frågor i första hand faller inom lantbruksstyrelsens kompetensområde, finner med hänsyn till det anförda att motion 1430 inte påkallar någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Bekämpningen av vissa skadedjur. I motion 1431 anförts att djurskyddslagen endast omfattar vård och behandling av husdjur och andra djur som hålls i fångenskap. Detta innebär enligt motionären en allvarlig brist i möjligheterna att lagskydda vissa arter av djur. Bl. a. saknas möjligheter att ingripa mot marknadsföringen av vissa fångstredskap som innebär onödigt grymhet mot djuren. Motionären anser det självklart att även de djur som kallas "skadedjur" bör ha samma rätt till en snabb och smärtfri död som andra djur. Det finns ingen anledning att bestraffa dessa djur för att de genom sin naturliga livsföring tillfogar samhället skada. I motionen hemställs om snara åtgärder för att åstadkomma ett berättigat lagskydd för alla djur.

Utskottet är för sin del inte berett att — som motionären möjligen avsett — förorda att djurskyddslagen ändras så att den omfattar samtliga djurarter, inkl. de s. k. skadedjuren. I den mån motionen syftar till ändrade bestämmelser rörande fångstredskap och andra jaktmedel får utskottet erinra om att dessa frågor i första hand regleras i jaktlagstiftningen. I 4—11 §§ jaktstadgan (1938:279) finns sålunda vissa bestämmelser om jaktvapen och andra jaktmedel. I fråga om bur, nät eller liknande fångstredskap gäller som huvudregel att redskapet skall vara så beskaffat att det inte dödar eller skadar fångat djur. Redskapet skall vittjas minst en gång om dygnet.

För bekämpning av bl. a. vissa skadedjur som anges i 15 § 1 mom. första stycket jaktlagen (1938:274) gäller särskilda regler. Härmed avses djur tillhörande någon av arterna mullvadar, sorkar (utom bisamråtta), lämlar, råttor, skogsmöss och husmöss.

Bekämpning av skadedjur får ske bl. a. med fångstredskap och med för ändamålet godkända bekämpningsmedel.

Enligt äldre bestämmelser i jaktstadgan gällde vid bekämpning av skadedjur undantag från såväl kraven på fångstredskapets beskaffenhet som från skyldigheten att vittja redskapet.

Regeringen har emellertid med verkan fr. o. m. den 1 augusti 1981 beslutat om vissa ändringar i jaktstadgan som bl. a. innebär att endast fångstredskap av godkänd typ får användas (SFS 1981:678). Frågor om godkännande prövas av naturvårdsverket i samråd med lantbruksstyrelsen. I vissa fall av jakt med fångstredskap krävs särskilt tillstånd av länsstyrelsen.

Genom nämnda regeringsbeslut har de ovan angivna undantagen för bekämpning av skadedjur med fångstredskap upphävts. Enligt övergångsbestämmelserna får dock fångstredskap av inte godkänd typ användas vid jakt till utgången av juli 1986, om redskapet har tillverkats eller förvärvats före förordningens ikraftträdande. Den relativt långa övergångstiden beror enligt vad utskottet erfarit på att naturvårdsverket inte har möjlighet att slutföra utprovningen av i marknaden förekommande fångstredskap före nämnda tidpunkt.

Utskottet finner inte heller såvitt avser jaktlagstiftningen anledning att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motion 1431. Motionens syfte får anses i viss mån tillgodosett genom de redovisade ändringarna i jaktstadgan och bör därför inte föranleda någon vidare åtgärd.

Omhändertagande av djur enligt djurskyddslagen. Enligt motion 1432 är reglerna i djurskyddslagen om omhändertagande av djur inte anpassade till de behov av ingripanden som på senare tid börjat förekomma, bl. a. genom att missbrukare av alkohol eller narkotika skaffar sig sällskapsdjur. Det motionärerna i första hand kritiserar är att slutligt beslut om omhändertagande av djur enligt 17 § djurskyddslagen inte kan meddelas innan det konstaterats att rättelse ej skett på tillsägelse från bl. a. polismyndigheten. Visserligen finns möjlighet att omhänderta djur genom interimistiskt beslut. Emellertid kan länsstyrelsen bli tvungen att återställa djuret, om inte förutsättningar finns för ett slutligt omhändertagande. Denna formella brist har enligt motionen fått särskild betydelse genom att missbrukare av alkohol och narkotika numera i ökad utsträckning skaffar sig hundar. Det förekommer att djuret överges i bostaden utan vatten eller foder och att ägaren ej kan anträffas. I sådana fall är det ofta meningslöst att ge tillsägelse om rättelse. Motionen utmynnar i förslag om ändring av 17 § djurskyddslagen så att slutligt beslut om omhändertagande kan fattas utan att djurägaren fått tillsägelse om rättelse i de fall det är uppenbart att tillsägelse skulle vara gagnlös eller när ägaren inte kan påträffas.

Också i motion 1459 berörs problemen med att missbrukare av alkohol

och narkotika innehar sällskapsdjur. Missförhållandena har understrukits i framställningar från bl. a. polisen och djurskyddsorganisationerna. Enligt motionären skulle ett förbud för alkoholister och narkotikamisbrukare att hålla hund bespara myndigheterna arbete och djuren mycket lidande. Motionären hemställer om en ändring i djurskyddslagen enligt vilken tillsynsmyndigheten, i de fall djurinnehavaren är missbrukare av alkohol eller narkotika, ges rätt att beslagta djuret.

Utskottet har i samband med en hearing inhämtat synpunkter på de aktuella motionerna från företrädare för vissa inledningsvis omnämnda myndigheter och djurskyddsorgan, vilka har stor erfarenhet av den praktiska tillämpningen av djurskyddslagen i nu förevarande avseende. Det har därvid tämligen klart och entydigt framgått att problemen med vissa missbrukares innehav av sällskapsdjur inte är av den arten att en särreglering beträffande dessa ägarkategorier är motiverad. Vanvård av djur kan således förekomma i skilda miljöer och sammanhang och utan att den av motionärerna angivna ägarkategorin är påtagligt överrepresenterad. Enligt lantbruksstyrelsens representant har djurskyddslagstiftningen, rätt tillämpad, visat sig ge tillräckliga möjligheter att ingripa mot de flesta former av vanvård och annan olämplig behandling av djur. När det gäller samarbetet mellan de sociala myndigheterna och hälsovårdsnämnderna har dock i något fall gällande sekretessbestämmelser tolkats på ett sätt som försvårat rapporteringen till hälsovårdsnämnden angående förhållanden som är av betydelse från djurskyddssynpunkt. En av lantbruksstyrelsen tillsatt arbetsgrupp gör f. n. en översyn av djurskyddslagen. Resultatet av denna översyn kommer senare under år 1982 att föreläggas regeringen.

Utskottet föreslår med hänvisning till det anförda att motion 1459, som direkt syftar till att införa särregler för vissa missbrukares innehav av sällskapsdjur, lämnas utan vidare åtgärd från riksdagens sida.

I anslutning till motion 1432, som mera allmänt berör de formella förutsättningarna för omhändertagande av djur, vill utskottet hänvisa till den översyn av djurskyddslagstiftningen som enligt det nyss sagda äger rum inom lantbruksstyrelsen. Vidare vill utskottet erinra om de ändringar i djurskyddslagen som beslutades under riksmötet 1978/79 och som syftade till att förbättra samhällets möjligheter till ingripanden vid fall av olämplig behandling av djur (prop. 1978/79:13, JoU 1978/79:5). Bl. a. infördes en bestämmelse som gjorde det möjligt för länsstyrelse eller polismyndighet att — med omedelbar verkan och utan att iaktta vissa formaliteter som krävs för länsstyrelsens slutliga avgörande i djurskyddsärendet — förordna om ett djurs omhändertagande i avbidan på det slutliga beslutet (17 § tredje stycket djurskyddslagen). Motionärernas förslag att i vissa fall även slutligt beslut om omhändertagande bör kunna fattas utan att djurägaren erhållit tillsägelse om rättelse m. m. är enligt utskottets mening värt att överväga. De av utskottet nyss redovisade syn-

punkterna från en hearing i ämnet ger också anledning att understryka vikten av ett smidigt samarbete mellan de sociala myndigheterna och hälsovårdsnämnderna i nu åsyftade ärenden. Utskottet utgår från att frågor av detta slag blir föremål för vidare överväganden i samband med översynsarbetet. Någon särskild framställning från riksdagens sida med anledning av motion 1432 synes inte påkallad.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *de djurförsöksetiska nämnderna*
 - a. att riksdagen avslår motion 1981/82:437,
 - b. att riksdagen lämnar motion 1981/82:1430 utan vidare åtgärd,
2. beträffande *bekämpningen av vissa skadedjur*
att riksdagen lämnar motion 1981/82:1431 utan vidare åtgärd,
3. beträffande *reglerna om omhändertagande av djur enligt djurskyddslagen*
 - a. att riksdagen lämnar motion 1981/82:1432 utan vidare åtgärd,
 - b. att riksdagen lämnar motion 1981/82:1459 utan vidare åtgärd.

Stockholm den 30 mars 1982

På jordbruksutskottets vägnar

HANS WACHTMEISTER

Närvarande: Maj Britt Theorin (s), Börje Stensson (fp)*, Hans Wachtmeister (m), Åke Wictorsson (s)*, Filip Johansson (c), Gunnar Olsson (s), Sven Eric Lorentzon (m)*, Håkan Strömberg (s), Märta Fredrikson (c), Martin Segerstedt (s), Esse Petersson (fp), Jens Eriksson (m), Lennart Brunander (c) och Jan Fransson (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.